

Sygn. akt I C 308/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 sierpnia 2018 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodnicząca : S.S.R. Kinga Grzegorzcyk

Protokolant : staż. Ewelina Arkit

po rozpoznaniu w dniu 6 sierpnia 2018 roku w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa J. P.

przeciwko P. P. (1)

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

i sprawy połączonej z powództwa W. P. i J. P.

przeciwko P. P. (2)

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

I. w sprawie z powództwa J. P. przeciwko P. P. (1):

1. oddała powództwo,
2. nie obciąża J. P. obowiązkiem zwrotu kosztów procesu,

II. w sprawie z powództwa W. P. i J. P. przeciwko P. P. (1)

1. oddała powództwo,
2. nie obciąża W. P. i J. P. obowiązkiem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 308/17

UZASADNIENIE

W dniu 27 kwietnia 2017 r. J. P. wystąpił przeciwko P. P. (1) z pozwem o nakazanie złożenia oświadczenia woli, w związku z odwołaniem darowizny, o zwrotnym przeniesieniu prawa własności ciągnika rolniczego marki Z. (...), rok produkcji 1989, numer nadwozia (...), nr rej. (...). Sprawa została zarejestrowana pod sygnaturą akt I C 308/17. Tego samego dnia W. P. i J. P. wystąpili przeciwko P. P. (1) z pozwem o nakazanie złożenia oświadczenia woli, w związku z odwołaniem darowizny, o zwrotnym przeniesieniu prawa własności udziału wynoszącego 1/4 prawa własności nieruchomości położonej przy ul. (...) w Ł., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...). Sprawa została zarejestrowana pod sygnaturą akt I C 309/17. W uzasadnieniu obu pozwów wskazano, że pozwany dopuszcza się względem powodów rażącej niewdzięczności, nie utrzymuje z nimi kontaktu, nie udziela pomocy, nadużywa alkoholu i urządza awantury, w trakcie których używa względem powodów wulgaryzmów, grozi przemocą, niszczy darowane mienie, nadto celem uprzykrzenia życia powodom doprowadził do śmierci żywego inwentarza w postaci 8

kur oraz do zaorania polnej drogi prowadzącej od gospodarstwa powodów, uniemożliwiając im tym samym swobodny dojazd do wsi.

[pozew k.2-10 akt połączonej sprawy I C 309/17 oraz pozew k.2-8]

Postanowieniami z dnia 25 maja 2017 r. powodowie zostali zwolnieni od kosztów sądowych w całości.

[k.50 akt połączonej sprawy I C 309/17 oraz k.24]

Postanowieniem z dnia 26 maja 2017 r. Sąd zabezpieczył roszczenie powodów poprzez zakazanie zbycia pozwanemu przedmiotowego udziału w nieruchomości objętej pozwem oraz wpisanie ostrzeżenia o toczącym się postępowaniu w księdze wieczystej prowadzonej dla tej nieruchomości. Wniosek o zabezpieczenie roszczenia dotyczącego ciągnika został oddalony.

[k.51-51 odwr. akt połączonej sprawy I C 309/17 oraz postanowienie k.25-25 odwr.]

Postanowieniem z dnia 16 października 2017 r. Sąd połączył sprawę sygn. akt I C 309/17 ze sprawą sygn. akt I C 308/17 do wspólnego rozpoznania, którą dalej prowadził pod sygnaturą I C 308/17;

[postanowienie e-protokół rozprawy 00:10:36-00:14:49 CD k.62 akt połączonej sprawy I C 309/17]

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w obu sprawach.

[e-protokół rozprawy 00:03:03-00:08:05 CD k.62 akt połączonej sprawy I C 309/17 oraz e-protokół rozprawy 00:07:39-00:13:23 CD k.37]

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Aktem notarialnym z dnia 11 kwietnia 1995 r. J. i W. małżonkowie P. darowali w częściach równych P. P. (1) i M. P. udział wynoszący 1/2 we własności niezabudowanej nieruchomości położonej w Ł. przy ulicy (...), o powierzchni 0,1045 ha. W dacie zawarcia umowy pozwany był małoletni. W jego imieniu nieruchomością gospodarowała jego matka D. P.. Przed zmianą numeracji nieruchomości była oznaczona nr 19, obecnie – 82. Działka została zabudowana domem mieszkalnym. Dla nieruchomości prowadzona jest aktualnie księga wieczysta (...).

[dowód: akt notarialny k.21-24 i treść KW k.25-31 akt połączonej sprawy I C 309/17, oświadczenie pełnomocnika powodów k.60]

W dniu 4 stycznia 2010 r. powód J. P. darował swojemu wnukowi P. P. (1) ciągnik rolniczy marki Z. (...), rok produkcji 1989, nr nadwozia (...), nr rejestracyjny (...). Wartość darowizny określono na kwotę 15000 zł.

[dowód: umowa k.14]

Pozwany na bieżąco dokonywał napraw darowanego ciągnika. Zaciągnął kredyt bankowy, aby dokonać gruntownej naprawy pojazdu. Koszt części zamiennych, zakupionych wiosną 2017 r., wyniósł łącznie 11699,50 zł. Obecnie ciągnik jest w lepszym stanie, niż był.

[dowód: faktury VAT k.44-50, zeznania świadków: A. P. e-protokół rozprawy 00:10:42-00:49:10 CD k.72 i P. M. e-protokół rozprawy 01:48:33-02:16:35 CD k.72]

Powodowie i pozwany mieszkali w bliskim sąsiedztwie do wiosny 2016 r., kiedy to pozwany wyprowadził się do wynajmowanego mieszkania. Przez pewien czas po zawarciu umowy darowizny ciągnika rolniczego relacje między pozwanym a powodami układały się poprawnie. Pozwany pomagał powodom w pracach polowych, przy żniwach. Mieszkał wówczas w domu przy ul. (...) wraz z bratem M. i jego rodziną. Zajmował parter, podczas gdy M. P. z żoną i dziećmi zamieszkiwali na piętrze. W listopadzie 2014 r. zmarła matka pozwanego i M. D. P.. Stosunki między braćmi

pogorszyły się gwałtownie od czasu zainicjowania przez pozwanego postępowania sądowego w przedmiocie działu spadku po matce, tj. od 2016 r. Wcześniej konflikty między nimi pojawiały się już w 2012 r., ale ogólnie ich relacje były poprawne.

[dowód: zeznania świadków: M. P. e-protokół rozprawy 00:49:10-01:48:33 CD k.72 i A. P. e-protokół rozprawy 00:10:42-00:49:10 CD k.72, zeznania pozwanego e-protokół rozprawy 00:58:06-01:25:22 CD k.81]

Powodowie korzystali z polnej drogi, wiodącej przez pole do wsi. Jeździli tamtędy rowerami. Nieruchomości, przez które przeprowadzona była droga, należały w części do pozwanego i jego brata, a w części stanowiły własność sąsiadki. Obok zorganizowana jest droga asfaltowa prowadząca do A., dłuższa od tej polnej drogi ale szybsza. W 2016 r., wieczorem, korzystając z pomocy znajomego, pozwany zaorał polną drogę, uniemożliwiając tamtędy swobodny przejazd, uznając iż droga ta nie jest potrzebna. Powodowie poruszają się o kulach, ale powódka jeździ jeszcze rowerem.

[dowód: zeznania świadków: A. K. e-protokół rozprawy 00:14:55-00:51:08 CD k.66, A. P. e-protokół rozprawy 00:10:42-00:49:10 CD k.72 i P. M. e-protokół rozprawy 01:48:33-02:16:35 CD k.72, zeznania pozwanego e-protokół rozprawy 00:58:06-01:25:22 CD k.81]

W wyniku pogorszenia się relacji między braćmi, degradacji uległy także kontakty między pozwanym a powodami. Pozwany jest kierowcą. Pracował w delegacjach i rzadko bywał w domu. Między powodami a pozwanym zdarzały się niejednokrotnie awantury domowe. Strony wzajemnie sobie ubliżały, zwłaszcza będąc pod wpływem alkoholu. W czasie zniw w miejscu zamieszkania stron zwyczajowo pija się alkohol. Powodowi także zdarzało się wypić nadmierną jego ilość. Po spożyciu alkoholu pozwany awanturował się i wyzywał powodów i inne osoby, gonił kury po podwórku. Powodowie hodują kilka kur na własne potrzeby. W 2016 r. doszło do incydentu w postaci wybicia szyb w kurniku. Padło wówczas kilka sztuk drobiu. Nie było świadków tego zdarzenia. Powódka przyszła do pozwanego, oskarżając go o zabicie jej kur.

[dowód: zeznania świadków: A. K. e-protokół rozprawy 00:14:55-00:51:08 CD k.66, B. J. e-protokół rozprawy 01:20:15-01:55:39 CD k.66, A. P. e-protokół rozprawy 00:10:42-00:49:10 CD k.72, M. P. e-protokół rozprawy 00:49:10-01:48:33 CD k.72 i P. M. e-protokół rozprawy 01:48:33-02:16:35 CD k.72, zeznania powódki 00:39:39-00:49:33 CD k.81, zeznania pozwanego e-protokół rozprawy 00:58:06-01:25:22 CD k.81]

Strony obecnie nie rozmawiają ze sobą, nie odwiedzają się. Pozwany nie rozmawia także ze swoim bratem M. P.. Rodzina jest skonfliktowana. Powodom wszelkiej pomocy udziela M. P. wraz z żoną - wożą ich do lekarzy, robią zakupy, dostarczają opału. Powodowie nie prosili i nie proszą pozwanego o pomoc. On także nie czuje się zobowiązany do pomocy, jako że w razie potrzeby pomocy udziela im M. P., mieszkający na miejscu. Koszty utrzymania domu na spronej nieruchomości ponosi M. P.. Pozwany opłaca swoją część podatku od nieruchomości.

[dowód: zeznania świadków: A. P. e-protokół rozprawy 00:10:42-00:49:10 CD k.72, M. P. e-protokół rozprawy 00:49:10-01:48:33 CD k.72, P. M. e-protokół rozprawy 01:48:33-02:16:35 CD k.72 i I. K. e-protokół rozprawy 00:10:54-00:16:34 CD k.81, zeznania powódki 00:39:39-00:49:33 CD k.81 i zeznania pozwanego e-protokół rozprawy 00:58:06-01:25:22 CD k.81]

W dniu 16 marca 2017 r. powód złożył pozwanemu oświadczenie o odwołaniu powyższych darowizny, powołując się na rażącą niewdzięczność obdarowanego oraz wzywając do przeniesienia na rzecz powoda własności ruchomości w terminie 2 tygodni. Tego samego dnia podobne oświadczenie w zakresie darowizny nieruchomości złożyła również powódka. Powodowie uważają, że pozwany dopuścił się względem nich rażącej niewdzięczności.

[dowód: oświadczenia o odwołaniu darowizny z potwierdzeniami nadania k.32-37 akt połączonej sprawy I C 309/17 oraz oświadczenie o odwołaniu darowizny k.15, potwierdzenie nadania k.16, zeznania powódki 00:39:39-00:49:33 CD k.81 i zeznania pozwanego e-protokół rozprawy 00:58:06-01:25:22 CD k.81]

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 898 § 2 k.c. darczyńca może odwołać darowiznę nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności. Darowizna nie może być odwołana po upływie roku od dnia, w którym uprawniony do odwołania dowiedział się o niewdzięczności obdarowanego (art. 899 § 3 k.c.). Odwołanie darowizny następuje przez oświadczenie złożone obdarowanemu na piśmie (art. 900 k.c.).

W rozpoznawanej sprawie powodowie twierdzą, że pozwany dopuścił się względem ich osoby rażącej niewdzięczności. Twierdzili, że kiedy wiosną 2016 r. pozwany wyprowadził się z ul. (...) w Ł., to zaprzestał odwiedzania dziadków, a konflikt między stronami lawino narastał. Powyższe oznacza, że roczny termin na odwołanie darowizny upłynął najpóźniej wiosną 2017 r. Złożone zatem w dniu 16 marca 2017 r. oświadczenia o odwołaniu darowizny, doręczone pozwanemu – co sam przyznał, zostało wystosowane w określonym ustawą terminie. Po upływie roku uprawnienie do odwołania darowizny wygasa, co jest uzasadnione potrzebą eliminowania niepewności po stronie obdarowanego. Reasumując, wobec upływu rocznego terminu darowizna mogła zostać odwołana skutecznie w dniu 16 marca 2017 r. Należało jednak rozważyć, czy po stronie pozwanego zaistniała faktycznie wymagana przesłanka rażącej niewdzięczności.

Ustawodawca nie wskazał, co należy rozumieć pod pojęciem rażącej niewdzięczności, jednakże bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego w tym zakresie wskazuje, iż o istnieniu lub nieistnieniu podstaw do odwołania darowizny z powodu rażącej niewdzięczności decydują w każdym przypadku konkretne okoliczności rozważane na tle zwyczajów panujących w określonych środowiskach społecznych, które nie wykraczają poza przypadki życiowych konfliktów, przy czym dla oceny, czy doszło do rażącej niewdzięczności istotnym jest nie tylko zachowanie samego obdarowanego, ale również zachowanie darczyńcy. Rażąca niewdzięczność może polegać na zaniechaniu działań obdarowanego względem darczyńcy, jednakże działanie takie musi być skierowane przeciwko darczyńcy ze świadomością i w nieprzyjaznym zamiarze i dotyczyć bezpośrednio darczyńcy. Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 1 grudnia 2017 r. wydanym w sprawie I ACa 444/17 (LEX nr 2461436) wskazał m.in., że użycie przez ustawodawcę określenia „rażąca” wskazuje na to, że jego intencją było objęcie hipotezą art. 898 § 1 k.c. wyłącznie przewinień o najwyższym ciężarze gatunkowym, a za takie można uznać tylko te, które w sposób oczywisty, bez głębszej analizy, istotnie godzą w podstawowe zasady moralne, obyczajowe i społeczne. Za czyny dowodzące niewdzięczności uchodzą te, świadczące o znacznym natężeniu złej woli obdarowanego, ukierunkowane na wyrządzenie darczyńcy krzywdy lub szkody majątkowej, świadome i podjęte z nieprzyjaznym zamiarem, a ich tłem mogą być stosunki osobiste między krewnymi, w których dochodzi do naruszenia przez obdarowanego obowiązków rodzinnych względem darczyńcy.

Ponadto przyjmuje się, że orzeczenie sądu w sprawie o odwołanie darowizny, prowadzące do utraty własności, nie może opierać się na ocenie stanu faktycznego wyłącznie tylko z perspektywy subiektywnego poczucia krzywdy darczyńcy. Sąd winien wziąć pod uwagę przede wszystkim normy moralne i cele, jakim ma służyć umowa darowizny. Zachowanie, o którym mowa w tym przepisie, powinno charakteryzować się świadomym, rozmyślnym naruszeniem podstawowych obowiązków. Znamion rażącej niewdzięczności nie wyczerpują nie tylko czyny nieumyślne obdarowanego, ale także drobne czyny umyślne, jeżeli nie wykraczają one poza zwykłe konflikty rodzinne w określonym środowisku. W podobny sposób należy potraktować incydentalne sprzeczki, zwłaszcza sprowokowane; nie uzasadnia bowiem odwołania darowizny dopuszczenie się przez obdarowanego takich czynów, które w danych okolicznościach, czy warunkach nie wykraczały poza zwykłe przypadki życiowych konfliktów. Pojęcie „rażącej niewdzięczności” zawarte w przepisie art. 898 § 1 k.c. wymaga analizy motywów określonych zachowań obdarowanego, w tym zwłaszcza tego, czy zachowania te nie są powodowane, czy wręcz prowokowane przez darczyńców (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 19.04.2018 r., I Aca 1063/17, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 7.02.2018 r., I Aca 753/17).

Zdaniem Sądu, w świetle powyższych rozważań, brak jest podstaw do przyjęcia, że po stronie pozwanego mamy do czynienia z rażąca niewdzięcznością, co skutkowałoby uwzględnieniem roszczenia powodów. Powodowie jako przejawy rażącej niewdzięczności wskazali brak jakiegokolwiek opieki ze strony pozwanego, niedbałość o przedmioty darowizny, urządzenie awantur i ubliżanie. Jak ustalono w toku postępowania, pozwany - wbrew twierdzeniom strony

powodowej - regularnie dokonuje napraw i bieżących konserwacji ciągnika, którego stan techniczny jest obecnie lepszy, aniżeli w dacie darowizny. Przyznała to pośrednio także strona powodowa, wskazując jako wartość przedmiotu sporu kwotę 30000 zł, podczas gdy z umowy darowizny wynika, że w 2010 r. ciągnik był wart ok. 15000 zł.

Strona powoda nie wykazała, aby pozwany w jakikolwiek sposób dążył do szkody w mieniu powodów, czy też w mieniu darowanym, ani też aby nie regulował ciężących na nim z tytułu własności udziału w nieruchomości opłat eksploatacyjnych i publicznoprawnych. Pozwany przyznał, że koszty bieżącego utrzymania domu ponosi wyłącznie M. P., jednakże wskazać należy, że pozwany obecnie nie zamieszkuje w spornej nieruchomości, a zatem nie korzysta z mediów. Nie sposób zatem wymagać od niego, aby partycypował w kosztach eksploatacji, do których powstania się nie przyczynia. Opłaca natomiast swoją część podatku od nieruchomości.

Odnosząc się do podnoszonych przez powodów wybicia szyb w kurniku i zabicia kur, to w ocenie Sądu zebrany w sprawie materiał dowodowy nie daje wystarczających podstaw do przypisania winy za powyższe zdarzenia pozwanemu. Zarówno powodowie, jak i świadek M. P. wiążą te zdarzenia ze świadomym działaniem pozwanego na szkodę powodów, jednakże jak sami wskazują w swoich zeznaniach, nie byli ich bezpośrednimi świadkami. Nikt nie widział, aby to pozwany robił kurom jakąkolwiek krzywdę albo też aby wybijał szyby. Świadkowie powołani przez powodów poza twierdzeniami w tym zakresie, że pozwany byłby do tego zdolny, nie posiadają własnej wiedzy w tym zakresie. Powodowie i świadek M. P. oskarżają o te czyny pozwanego, albowiem w ich przekonaniu nikt inny nie dopuściłby się czegoś takiego. Ponadto sam świadek M. P. nie był pewien czy faktycznie pozwany kopał kury, czy nie. Samo gonienie kur na podwórku nie świadczy o usiłowaniu zabicia drobiu przez pozwanego.

Pozwany przyznał się do zaorania polnej drogi prowadzącej z gospodarstwa do wsi. Tłumaczył przy tym, że droga ta przechodziła nie tylko przez sporną nieruchomość ale częściowo również przez nieruchomość sąsiadki, która poprosiła pozwanego o zaoranie drogi. Powodowie nie wykazali okoliczności przeciwnej. Co prawda pozwany miał świadomość, że droga ta służy powodom i ich sąsiadom od lat jako dojazdowa droga rowerowa do wsi, jednakże należy wskazać, że do wsi można się dostać również inną drogą, asfaltową. Nie można zatem uznać zachowania pozwanego jako świadczącego o jego rażącej niewdzięczności.

Pozwany nie zaprzeczał, że nie udziela pomocy dziadkom, wskazując, że pomoc ta w niezbędnym zakresie świadczona jest przez M. P. i jego żonę. W tym miejscu należy wskazać, że sami powodowie nie zwracali się nigdy do pozwanego o pomoc. Strony nie utrzymują żadnych relacji towarzyskich, stąd pozwany nie ma wiedzy o ewentualnej potrzebie pomocy powodom. Nadto z racji na specyfikę wykonywanego zawodu, jak i odległość zamieszkania, pozwany nie byłby w stanie zapewnić wyřęki powodom w sposób regularny i adekwatny do ich potrzeb.

Okolicznością bezsporną jest, że strony pozostają w głębokim konflikcie, nie odwiedzają się, nie utrzymują żadnych relacji, wzajemnie nie interesują się swoim życiem. Złe stosunki między stronami mają swoje źródło w konflikcie pozwanego z jego bratem M. P. na tle rozliczeń finansowych po śmierci ich matki, a córki powodów. Powodowie w tym sporze opowiedzieli się po stronie brata pozwanego, co doprowadziło do pogorszenia się wzajemnych relacji stron i ograniczenia wzajemnych kontaktów.

W ocenie Sądu za wzajemnie złe relacje rodzinne winę ponoszą obie strony. Powódka przyznała, że sama wszczyniała pozwanemu awantury, podczas których kierowała do niego wulgaryzmy. Należało zatem przyjąć, że kłótnie były inicjowane zarówno przez pozwanego, jak i powodów. Sąd ustalił także, iż pod wpływem alkoholu zarówno powód, jak i pozwany, działają impulsywnie i są skłonni do agresji. Strony zatem wzajemnie prowokują awantury między sobą, obrzucając się inwektywami.

Powyższe działania pozwanego z pewnością nie stanowią przejawu rażącej niewdzięczności, o której mowa w przepisie art. 899 §3 k.c. Rażąca niewdzięczność musi cechować znaczne nasilenie złej woli skierowanej na wyrządzenie darczyńcy krzywdy lub szkody majątkowej. Jak wynika z orzecznictwa i doktryny muszą to być czyny o dużym ciężarze gatunkowym, a nie jest takim nie zawiezenie powodów na zabiegi lecznicze, szczególnie w sytuacji, gdy powodowie mogą skorzystać z pomocy drugiego wnuka. Również awantury między stronami nie wyczerpują znamion rażącej niewdzięczności, albowiem są inicjowane przez obie strony procesu. Pojedynczy incydent w postaci zaorania drogi

nie stanowi także o istnieniu przesłanek do odwołania darowizny, zwłaszcza że powodowie posiadają inny dostęp do drogi dojazdowej do wsi.

W ocenie Sądu przyczyną odwołania darowizny był konflikt między pozwanym a jego bratem, który ewidentnie wpłynął na wzajemne relacje stron.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 sierpnia 2014 r. (I CSK 592/13, LEX nr 1545024) przyjął, że rażąca niewdzięczność może przejawiać się również w działaniu wymierzonym przeciwko osobom związanym z darczyńcą. Rażąca niewdzięczność może stanowić także zachowanie wymierzone w osobę najbliższą darczyńcy, niepodjęte wprawdzie z myślą o samym darczyńcy, lecz obiektywnie naganne i z racji swojego charakteru w sposób oczywisty uderzające w jego dobra i emocje, z czym obdarowany musiał się co najmniej godzić. Takim działaniem jest np. umyślne przestępstwo przeciwko zdrowiu dziecka darczyńcy, którego dokonanie spowodowało poważne, nieodwracalne szkody na zdrowiu i zagrażało życiu ofiary. W kontekście tak ujętych wytycznych, istnienie konfliktu pomiędzy pozwanym a jego bratem nie spełnia powyższych kryteriów, nasilenie złej woli pomiędzy braćmi godzi bowiem w ich osobiste relacje i nie są wymierzone bezpośrednio przeciwko powodom, pomimo faktu, że konflikt ten przełożył się na stosunki między stronami.

Mając powyższe na uwadze, Sąd oddalił powództwa skierowane przeciwko P. P. (1) w obu połączonych sprawach.

Sąd nie obciążył powodów nieuiszczonymi kosztami sądowymi w oparciu o [art. 102 k.p.c.](#), który przewiduje, że w wypadkach szczególnie uzasadnionych Sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Powodowie byli zwolnieni od kosztów sądowych. Biorąc pod uwagę sytuację rodzinną, osobistą, majątkową i dochody powodów, które to okoliczności legły u podstaw zwolnienia ich od kosztów sądowych, Sąd nie obciążył ich nieuiszczonymi kosztami sądowymi, pomimo że byli stroną przegrywającą proces w całości.